

Møtereferat

Sak: Samarbeidsforum TSO/DSO

Møtedato/sted:

9.5.2019/Statnett (Nydalen)

Deltagere:

Ole Inge Rismoen

Trond Eriksen

Bjørn Tore Hjartsjø

Peter W Kirkebø

Stian Frøiland

Einar Westre

Margrethe Slinde

Sigurd Kvistad

Lisbeth Vingås

Johan Hernes

Åshild Helland

Bjørn Rune Stubbe

Jan-Erik Brattbakk

Kristoffer Sletten

Torfinn Jonassen

Gunnar G. Løvås

Anne Sofie Risnes

Hans Olav Ween

Arne Dybdal (under punktet om piloter)

Eidsiva Nett

Glitre Nett

Skagerak Nett

Mørenett

Sognekraft

Energi Norge

BKK Nett

Hafslund Nett

Hafslund Nett

NTE Nett

LYSE elnett

TrønderEnergi Nett

Ringerrikskraft Nett

Agder Energinett

NVE

Statnett

Statnett

Statnett

Statnett

Møteleder:

Gunnar G. Løvås

Fraværende: Erling Dahlberg (Troms

Kraftnett), Norgesnett, Sture Hellesvik

(Hålogaland), Knut Lockert

(DistriktsEnergi)

Vår referanse:

Neste møte:

17.september 2019

Dato: 16.5.2019

Sign.:

.....

#	Sak	Ansvarlig
1.	<p>NVE v/Torfinn Jonassen orienterte kort om NVEs rolle i samarbeidsforum og oppdrag fra NVE</p> <p>OED har gitt en bestilling til NVE om organisering av driftskoordinering (se vedlegg). Anbefalingene skal leveres OED innen 31.5.2020. I arbeidet skal NVE se på driftskoordinering mellom systemansvarlig og alle nettselskap inkludert Statnett. Som en del av arbeidet skal NVE sette ned</p>	

#	Sak	Ansvarlig
	<p>en uhildet, faglig ekspertgruppe hvor NVE skal bidra som sekretariat. Det vil ta noe tid å sette ned ekspertgruppen, men NVE har mål om å ha denne på plass etter sommeren. OED forventer en bred gjennomgang av tema og målsetningen er reduserte kostnader for forbruker, herunder alternativer til å bygge nett og viktigheten av riktige prissignaler til brukere av nettet.</p> <p><u>Kommentarer fra Samarbeidsforum:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Samarbeidsforum ser positivt på at NVE setter i gang et arbeid på fremtidig driftskoordinering. • Diskusjoner og innspill fra samarbeidsforum kan være nyttig for arbeidet i ekspertgruppen og vi vil vurdere å invitere lederen til et av møtene til høsten. • Det er viktig at gruppen jobber uavhengig, men det kan bli utfordrende å finne en god balanse mellom uavhengighet og faglig kompetanse når ekspertgruppen settes ned. 	
2.	<p>Pilotene – status og planer Status og planer for de ulike planene ble gjennomgått av nettselskapene som har pilot (se vedlegg).</p> <p><u>Agder:</u> PL hos Agder Kristoffer Sletten presenterte. Agder er godt i gang og har etablert en prosjektorganisasjon med 6 ulike arbeidspakker: interessenter, rutiner, verktøy, produsenter, optimal nettdrift og kompetanseheving. Frem til sommeren fokuserer de på å etablere rutiner og verktøy etter sommeren skal de teste og videreutvikle. De beskriver samarbeidet med Statnett som godt og har god nytte av referansegruppene som er etablert i Energi Norge. Glitre og Eidsiva er invitert til et felles møte i juni for å se om også de kan sette i gang egne aktiviteter på spenningsregulering. Agder er i dialog med NVE for å få avklart finansiering innenfor FoU-rammen.</p> <p>Dialogen med produsentene om deres spenningsinnstillinger er godt i gang. Agder understreket deres interne fokus på å være nøytrale i dialogen med produsenter – spesielt ved utveksling av informasjon.</p> <p><u>DSO-Fosen</u> PE hos TrønderEnergi Bjørn Rune Stubbe presenterte. Han understreket at arbeidet som er gjort med å koordinere driftsplanlegging mellom TrønderEnergi, NTE og Statnett gjennom etablering av DSO-Fosen med påfølgende rutiner har gjort at havari og utfall har vært unngått i vinter. På Fosen er det et svakt nett og det er behov for å vurdere både koblingsbilder og myk nedkjøring i ulike driftssituasjoner. Fokus til nå har ligget på de ukentlige rapportene fra DSO-Fosen til Regionsentral Nord. Ambisjonen for piloten var også å teste en koordinerende rolle ved planlegging av driftsstanser og å få på plass prosesser for å teste dette vil være fokus i piloten fremover. Det er også enighet om å se hvordan FoU-prosjektet Kognigrind, hvor både NTE, TrønderEnergi og Statnett deltar, kan støtte piloten og brukes for å teste datautveksling, bruk av maskinlæring og bedre prognoser.</p>	

#	Sak	Ansvarlig
	<p><u>Mørenett</u> Peter Kirkebø som er PE for piloten fra Mørenett presenterte. Piloten gikk live 2.4.2019. Det var viktig å få den i gang raskt for å teste den nye prosessen under snøsmeltingen da dette, sammen med høsten, er den perioden Haugen trafo går full. I piloten har Mørenett direkte dialog med Landssentralen om reguleringer under trafo – dette inkluderer både en sjekk av om frekvensreguleringer bestilt fra landsentralen kan gjennomføres uten problemer for det lokale nettet samt bestilling av spesialregulering ved overføringsbegrensninger på trafo. I forbindelse med pilotene har Statnett vedtatt ni forhåndsdefinerte koblingsbilder, med gitte forutsetninger og kriterier for bruk, som kan brukes av Mørenett uten å kontakte Statnett. Så langt i piloten (5 uker) har det vært fire dager med frekvensregulering og fire dager med behov for spesialregulering. Koblingsbildet har vært endret en gang. Kostnadene for nedregulering av vannkraft for å håndtere flaskehalsene på Haugen trafo har vært forholdsvis lave. Kostnadene dekkes av systemansvarlig, men gjennom piloten skal vi få en bedre forståelse av avveiningen mellom å endre koblingsbilder og øke KILE-risiko kontra spesialregulering som direkte kostnad.</p> <p>Verktøyutvikling er ikke vektlagt til nå, i piloten er prosessene manuelle og baseres på telefonkontakt mellom operatører. Muligheten for å utvikle verktøy vil baseres på dokumentasjon av de erfaringer og vurderinger som gjøres. Det er også planlagt å se på muligheten for å inkludere mindre aktører i RK i dette området for å øke tilfanget av ressurser for både frekvensregulering og flaskehalshåndtering.</p> <p><u>Evaluering av pilotene</u> Anne Sofie Risnes orienterte kort om planen for gjennomføring av evaluering. Anskaffelse av ekstern konsulent for å samle erfaringer og skrive evalueringsdokument planlegges startet i oktober 2019. Evalueringsrapporten som utarbeides av ekstern konsulent vil være en teknisk gjennomgang av prosjektet og måloppnåelse basert på de kriterier som ble satt da pilotene ble valgt. Rapporten skal være åpen og et utgangspunkt for videre diskusjon i Samarbeidsforum for hva erfaringene betyr for videre utvikling av DSO-rollen og grensesnittet TSO/DSO. Statnett vil komme tilbake med en beskrivelse av anbudet og plan for gjennomføring i Samarbeidsforum 17.september.</p> <p>EnergiNorge tar ansvar for å arrangere et åpent møte om pilotene i september/oktober.</p>	
3.	<p>Produksjonsplaner Statnett har fått avklart at produksjonsplanene kan deles innenfor pilotene forutsatt aksept fra produsentene det gjelder. Pt sendes ikke planene videre fra Statnett, men det arbeides med å få implementert løsning for dette i pilotene før sommeren 6 (nærmere beskrevet i presentasjon). Produksjonsplanene vil gi viktig informasjon for at DSOene skal kunne planlegge sin drift. Samtidig er det en utfordring at planene pt gis på et aggregert nivå (stasjonsgrupper) hvor produksjonsplaner for det enkelte aggregat ikke alltid fremkommer. Den økonomiske forpliktelsen for produsentene er også å følge planen som angitt per stasjonsgruppe og de</p>	

#	Sak	Ansvarlig
	<p>står fritt til å endre hvilke aggregater innenfor gruppen de vil benytte. Statnett vil til høsten starte et arbeid for å gjennomgå behovene knyttet til fremtidig stasjonsgruppeinndeling og oppfordret nettselskapene til å engasjere seg i dette arbeidet når det settes i gang for å sikre at også driftsbehovene i distribusjonsnett hensyntas i fremtidig markedsdesign.</p>	
4.	<p>Spenningsregulering i kraftsystemet - Systemansvarligs og netteiers ansvar.</p> <p>Statnett hadde i forkant av møte sendt ut et notat med en gjennomgang av hjemmelsgrunnlaget knyttet til ansvar for å fastsette og opprettholde spenningsgrenser nettet. Hans Olav Ween presenterte funnene fra gjennomgangen og inviterte bransjen med i videre arbeide med å tydeliggjøre praksis/retningslinjer på dette området fremover.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Systemansvarlig fastsetter funksjonskrav til anlegg i regional- og transmisjonsnettet (for nye anlegge eller ved endringer i eksisterende anlegg). • Systemansvarlig kan fastsette grenser for spenning og reaktiv utveksling i regional- og transmisjonsnettet. • Det er netteiers ansvar å sørge for tiltak, enten investeringer i nett, kompenseringer/anlegg og/eller avtale om eventuelle kjøp av tjenester fra annen part, for å sikre at spenningen og utveksling av reaktiv effekt er innenfor de grenser som er fastsatt av systemansvarlig. • I den grad partene ikke blir enige eller av andre grunner ikke klarer å løse utfordringene, kan systemansvarlige gripe inn og fatte vedtak om hvordan dette skal håndteres. I den sammenheng kan systemansvarlig kreve at konsesjonær (netteier) dekker systemansvarliges kostnader ved tiltakene. <p><u>Diskusjon i Samarbeidsforum</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Enighet om at dagens praksis ikke er klar nok og at det var en nyttig gjennomgang. Samtidig ble det uttrykt bekymring overfor NVEs krav om å utvikle retningslinjer og praksis nå, ettersom dette vil medføre unødvendig merarbeid hvis det på sikt kommer større endringer. Dette kan være et aktuelt innspill til pågående høring av endringer i fos, men det kan også være at retningslinjearbeidet vil kunne gi konkrete innspill og forståelse for videre utvikling av rollene på sikt. Det vil også kunne ta lang tid før eventuelle endringer som følge av NVEs gjennomgang er på plass. • Rollen til produsenter. Det er viktig at netteier har en god dialog med produsentene om innstilling og bruk av spenningsregulator. NTE viste til gode erfaring med bidrag fra vindkraft tilknyttet deres nett. • Det ble vist til eksempler for at det kan være krevende for et nettselskap å ivareta ansvaret for spenning i eget nett da det i praksis henger tett sammen med koordinering med tilgrensende nett og fordi det påvirkes av anvendelsen av systemansvarligs operative virkemidler som ved driftsstanser og endring av koblingsbilder. • Trinnkobler på trafoer mellom transmisjons- og regionalnett ble nevnt. Statnett har diskutert dette internt og ønsker i referatet å understreke følgende poeng som ikke kom frem i møte: "Trinning av transformatorer mellom transmisjons- og regionalnettet kan være viktig for 	

#	Sak	Ansvarlig
	<p>spenningsforhold i regionalt distribusjonsnett. De fleste transformatorene i dette grensesnittet har allerede i dag innstillinger som automatiske trinner trafoene for å opprettholde gitt spenning på sekundærssiden. I den grad de regionale nettselskapene ønsker ytterligere eller justert funksjonalitet knyttet til dette bes de kontakte Statnetts regionsentraler for å drøfte hvordan dette praktisk kan håndteres".</p>	
5.	<p>Fleksibilitet Fleksibilitet var opprinnelig blitt satt opp som et hovedtema på dette møtet fordi bruk av fleksibilitet anses som en spesiell sentral problemstilling i videre utvikling av nettdrift og roller. Spenningsregulering ble imidlertid ansett som mer tidskritisk og fikk dermed prioritet etter å ha fått innspill til agenda fra flere deltagere i Samarbeidsforum i forkant.</p> <p>På dette punktet ble det kun tid til en kort runde rundt bordet hvor selskapene nevnte sine mest sentrale aktiviteter på fleksibilitet. Dette inkluderte bruk og utvikling av lokale markedsløsninger (Nodes), videreutvikling av bruken av fleksibel tariff, bruk av AMS-målere for tariffutvikling, ENOVA-støttede prosjekt for å håndtere effektterspørsel hos større kunder (flyplass, næringsområde og havn) reservasjon av kapasitet ved tilknytning av datasenter og generelt arbeid med å vurdere hva slags informasjon og avtaler som må være på plass for å kunne "stole på" fleksibilitet som et alternativ til nett. Se også presentasjon for foiler som viser to nye Statnett-initierte fleksibilitetsprosjekt og pågående arbeid hos Agder. Det var enighet om at det vil være nyttig å sette av tid til en slik runde og oppdateringer på fleksibilitetsarbeid også på fremtidige møter i samarbeidsforum.</p> <p>Statnett orientert om at det er oppnådd nordisk enighet om at det skal være mulig å gjennomføre piloter i dagen RK-marked med 1 MW bud. Dette åpner muligheten for flere aktiviteter som kan teste samspill mellom nordisk balanseringsbehov og lokale driftsutfordringer.</p>	
6.	<p>Eventuelt/evaluering av møte Ingen saker på eventuelt. Deltagerne var fornøyd med et godt og nyttig møte.</p> <p>Neste møte hos Statnett i Nydalen 17.september 2019</p>	

Vedlegg:

1. Foiler vist i møtet
2. Bestilling til NVE om organisering av driftskoordinering